

Rinta rottingille ja sivistystä puolustamaan!

Professori Laura Kolben haastattelu 22.1.2018

Helsingin yliopiston Euroopan historian professori Laura Kolbe piti innostavan puheenvuoron seuran juhlaseminaarissa 23.11.2017. Tammikuussa 2018 Signum jatkoi keskustelua professori Kolben kanssa haastattelun merkeissä.

Ei suinkaan ollut sattumaa, että Suomen tieteellinen kirjastoseura perustettiin 1920-luvulla, se oli kiinteästi ajan henkeen liittyvä tapahtuma.

– 1920-luvun Suomessa vallitsi suuri optimismin aika, Laura Kolbe kertoo. Itsenäistynyt valtio vei eteenpäin 1800-luvun ajatusta siitä, että sivistys- ja kulttuurivaltiona Suomi voi menestyä. Vuonna 1840 Helsingin yliopiston kirjasto, nykyinen Kansalliskirjasto, nousi kansakunnan tärkeimmälle aukiolle. Se antoi suunnan kirjastojen ja sivistyksen merkitykselle yhteiskunnassamme. Kuntien rakentamat kirjastot Vaasassa ja Turussa jatkoivat uljasta kirjastorakentamista.

Kolbe kertoo, että Senaatintorilla Aleksanteri II:n muistomerkillä esiintyvät sanat Lex ja lux – laki ja valo, lainmukaisuus ja oppineisuus – ovat ideaaleja, jotka ovat syvällä kansallisessa identiteetissämme. 1920-luvun optimismissa syntyi suuri määrä seuroja ja järjestöjä viemään eteenpäin tätä lainmukaisuutta ja oppineisuutta ja yksi näistä seuroista oli Suomen tieteellinen kirjastoseura, joka perustettiin vuonna 1929.

Kolbe näkee kirjastoammattilaiset sivistysammattilaisina opettajien ja tutkijoiden rinnalla.

– Tämä valistamisen ja sivistämisen eetos ei rajoitu vain yksilön opettamiseen, vaan se tukee yksilön kasvua yhteisöllisyyteen, kansalaisvaikutamiseen ja yhteisön puolesta toimimiseen. Tieteen ja tiedon välittäminen ovat sivistyksen kivijalka.

Osaamiskerrostumia

Kirjastot ovat osa Kolben identiteettiä, urbaanin elämän olennainen osa.

– Aina kun menen uuteen kaupunkiin, ensimmäisten asioiden joukossa on kirjaston löytämi-

nen. Kirjasto kertoo maasta, kansallisuudesta, sivistyksestä ja paikallisesta identiteetistä.

Entä millaisena professori Kolbe näkee kirjan ja kirjastojen tulevaisuuden?

– Kirjastoinstituutio on niin vahva brändi – jos käytetään sanaa brändi – ettei se ihan pian korvaudu jollain muulla, vaikka kaikki tekstit saataisiinkin digitoitua.

Usein sanotaan, että kirjasto on humanistin laboratorio. Tästä Kolbe on samaa mieltä: kirjasto on humanistille olennainen työväline, työkalupakki.

– Nykypäivänä jokainen humanisti käyttää tietokonetta aamusta iltaan, mutta se ei tarkoita, että painettu kirja katoaisi tällä vuosisadalla. Kirja on tärkeä esineenä, painotuotteena, se on muutakin kuin sisältönsä. Kirja on toimiva käyttöliittymä.

Kirjasto saa ja sen tuleekin uudistua. Kirjastojen tarjoamat uudet palvelut, kuten tutkimusdataan ja avoimeen julkaisemiseen liittyvät palvelut, Kolbe näkee hyvinä.

– Kirjastojen ja kirjastoammattilaisuuden kuuluu mennä eteenpäin, elää ajan ja teknologian mukana. Osaamiseen tulee uusia kerrostumia. On kuitenkin tärkeää säilyttää vanhaakin osaamista eikä pyyhkiä sitä pois uuden tieltä. Meillä usein nähdään asiat turhan mustavalkoisesti: joko tai, ei sekä että – joka olisi parempi tapa.

Puolustetaan kirjastoja ja sivistysammattilaisia

Vaikka professori Kolbe luottaa kirjastojen tulevaisuuteen, näkyy taivaalla myös tummia myrskypilviä.

– Olen huolissani siitä, miten alakohtaisia kir-

jastoja häivytetään vähin äänin. Ministeriöillä ja instituuteilla oli ennen suuria kirjastoja ja tietopalveluyksiköitä, jotka ovat nyt kadonneet, suljettu laajalta yleisöltä tai katoamassa kokonaan. Surin yhä Yhdyskuntasuunnittelun kirjastoa, jonka ovi oli eräänä aamuna lukossa eikä enää auennut. Helsingin kuntatalon Kuntaliiton kirjasto oli maan parhaita kaupunki- ja kunnallisan kirjastoja ja yhtäkkiä se sulki ovensa! Mihin menivät kirjaston ajan saatossa kerätyt ja huolella hoidetut kokoelmat? Ja taitavat kirjastonhoitajat? Kirjastojen yksiköt suurenevat ja alakohtainen osaaminen vähenee. Kirjastoammattilaisilla on tärkeää alakohtaista osaamista ja tärkeää hiljaista tietoa, joka tukee tutkijan työtä. Nyt on enenevässä määrin vaarana se, että kirjastoammattilaisen osaaminen häivytetään pois ja työ, joka on ammattilaisen ydinosaamista, siirtyy tutkijalle tai muulle tiedonhankkijalle itselleen, eikä se tälle ole helppoa ja nopeaa.

Kirjastot ovat kansallisuuden ydinainesta ja niiden puolustaminen on olennaisen tärkeää. Kirjastoja pyyhittään pois ja tuhoutuu tälläkin hetkellä ympäri maailmaa. Yksi Kolben mieleen erityisesti jäänyt korvaamaton tuho oli Bosnian kansalliskirjaston tuhoutuminen pommituksissa Sarajevossa vuonna 1992. Se oli isku sivistyksen ytimeen.

– Onneksi suomalaiset pitävät ääntä kirjastojensa puolesta, huomauttaa Kolbe. Harva asia saa ihmiset Suomessa liikkeelle niin voimakkaasti kuin lähikoulun tai -kirjaston lakkauttamisuhka.

– Uhkana on, että alistumme silloin kuin meidän tulisi taistella. Meidän tulee olla rohkeita ja vahvoja, asettua puolustamaan kirjastojamme ja sivistystämme. Rinta rottingille, kirjastoammattilaiset! Muiden sivistysammattilaisten taivoin teette tärkeää työtä ihmiskunnan ja yhteiskunnan hyväksi.

– Uhkana on, että alistumme silloin kuin meidän tulisi taistella. Meidän tulee olla rohkeita ja vahvoja, asettua puolustamaan kirjastojamme ja sivistystämme. Rinta rottingille, kirjastoammattilaiset! Muiden sivistysammattilaisten taivoin teette tärkeää työtä ihmiskunnan ja yhteiskunnan hyväksi.

Signum kiittää professori Laura Kolbea lämpimästi puheenpuheesta ja haastattelusta. Nähdään kirjastossa!

Tietoa kirjoittajasta:

Johanna Lahikainen
 Signumin päätoimittaja
 Johtava tietoasiantuntija
 Helsingin yliopiston kirjasto
 johanna.lahikainen@helsinki.fi